

عنوان درس:

محتوا و فضیلت سوره «اخلاص»

ویژه جوان

ارائه محتوا جهت استفاده
مربیان، ائمه جماعت و والدین محترم
www.SalehinZn.ir

سازمان تعلیم و تربیت
اسلامی
مرکز آموزش های مجازی

قرآن

فهرست

- اسامی سوره ۲
- فضیلت تلاوت سوره اخلاص ۳
- در اینکه چگونه سوره «اخلاص» معادل یک سوم قرآن است؟ ۵

این سوره مکی بوده ، ۴ آیه دارد و چنان که از نامش پیدا است (سوره اخلاص و سوره توحید) از توحید پروردگار، و یگانگی او سخن می گوید، و در چهار آیه کوتاه چنان توصیفی از یگانگی خداوند نموده که نیاز به اضافه ندارد. این سوره خدای تعالی را به احدیت ذات و بازگشت ما سوی الله در تمامی حوائج وجودیش به سوی او و نیز به اینکه احدی نه در ذات و نه در صفات و نه در افعال شریک او نیست می ستاید. چهار آیه کوتاه جامع اصول توحید ذات و صفات است. سوره اخلاص نامیده شده، چون هر که این اسماء و اوصاف را دریابد و به حقایق و معانی آنها ایمان آرد، از هر گونه و هر مرتبه شرک و نفاق و گمراهی خلاص و در نیت و عمل مخلص میشود. چون اساس هستی از این اسماء و صفات آفریده شده و در حدیث چنین آمده:

«آسمانها و زمینهای هفتگانه بر «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» تأسیس شده است»، این سوره را سوره «الأساس» نیز خوانده اند. از طرفی ، طریق ارتباط خلق با خالق با این اسماء و صفات است، چنان که در حدیث آمده: «برای هر چیزی نسبتی است و نسبت پروردگار سوره اخلاص است» این سوره را سوره «نسبه الرب» نیز نامیده اند، در شأن نزول این سوره از امام صادق (علیه السلام) چنین نقل شده: «یهود از رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) تقاضا کردند خداوند را برای آنها توصیف کند، پیغمبر (صلی الله علیه و آله و سلم) سه روز سکوت کرد و پاسخی نگفت، تا این سوره نازل شد و پاسخ آنها را بیان کرد». در بعضی از روایات آمده که این سؤال کننده عبد الله بن صوریای یکی از سران معروف یهود بود، و در روایت دیگری آمده که عبد الله بن سلام چنین سؤالی را از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) در مکه نمود، سپس ایمان آورد، و ایمان خود را هم چنان کتمان می کرد. در روایات دیگری آمده است که مشرکان مکه چنین سؤالی را کرده اند. در بعضی از روایات نیز آمده که سؤال کنندگان گروهی از مسیحیان نجران بودند. در میان این روایات تضادی وجود ندارد زیرا ممکن است این سؤال از ناحیه همه آنها مطرح شده باشد و این خود دلیلی است بر عظمت فوق العاده این سوره که پاسخگوی سؤالات افراد و اقوام مختلف است.

فضیلت تلاوت سوره اخلاص

در فضیلت تلاوت این سوره روایات زیادی در منابع معروف اسلامی آمده است که حاکی از عظمت فوق العاده آن می باشد از جمله: در حدیثی از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می خوانیم که فرمود: أَعْجَزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ؟ آیا کسی از شما عاجز است از اینکه یک سوم قرآن را در یک شب بخواند؟! یکی از حاضران عرض کرد: ای رسول خدا! چه کسی توانایی بر این کار دارد؟! پیغمبر فرمود: اقْرَأُوا قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ: سوره قل هو الله را بخوانید.

در حدیث دیگری از امام صادق «علیه السلام» می‌خوانیم: هنگامی که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) بر جنازه سعد بن معاذ نماز گزارد فرمود: «هفتاد هزار ملک که در میان آنها جبرئیل نیز بود بر جنازه او نماز گزارند! من از جبرئیل پرسیدم او به خاطر کدام عمل مستحق نماز گزاردن شما شد؟ گفت: به خاطر تلاوت «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» در حال نشستن، و ایستادن، و سوار شدن، و پیاده‌روی و رفت و آمد» (خلاصه در همه حال) و در حدیث دیگری از امام صادق (علیه السلام) می‌خوانیم: «کسی که یک روز و شب بر او بگذرد و نمازهای پنجگانه را بخواند و در آن «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را بخواند به او گفته می‌شود یا عبد الله! لست من المصلین! (ای بنده خدا! تو از نماز گزاران نیستی!).

در حدیث دیگری از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) آمده است که فرمود: «کسی که ایمان به خدا و روز قیامت دارد خواندن سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را بعد از هر نماز ترک نکند، چرا که هر کس آن را بخواند خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او جمع می‌کند، و خودش و پدر و مادر و فرزندان را می‌آمرزد و در حدیث آمده است که به دو سوره: «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» و «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» «مقشقتان»، یعنی تبرئه کنندگان از شرک و نفاق می‌گفته‌اند. عبد الله بن حجر گوید شنیدم که امیر المؤمنین (علیه السلام) می‌فرمود، کسی که یازده مرتبه بعد از نماز صبح قل هو الله احد بخواند در این روز گناهی مرتکب نشود و بینی شیطان را بخاک بساید. عیسی بن عبد الله از پدرش از جدش از علی علیه السلام روایت کرده که گفت رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: کسی که صد مرتبه «قل هو الله احد» در موقع خواب بخواند خدا گناه پنجاه سال او را می‌آمرزد.

در کافی از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) روایت کرده فرمود: هر کس در رختخواب خود یکمرتبه سوره اخلاص را قرائت کند خداوند گناهان پنج ساله او را بیامرزد. و فرمود: هر کس ایمان به خدا و روز قیامت دارد سوره اخلاص را رها نکند عقب هر نمازی و چون قرائت کند آن سوره را خداوند جمع نماید خیر دنیا و آخرت را برای او، و پدر و مادرش را بیامرزد. و به مفضل فرمود: خود را حفظ کن از شر مردم با خواندن سوره اخلاص، آنرا از طرف راست و چپ و از پیش و عقب و بالا و پائین خود قرائت کن. و چون بر پادشاهی وارد شوی در وقت نظر کردن بر او سه مرتبه این سوره را قرائت کن و انگشتان دست چپ خود را بهم بگذار و باز نکن تا از نزد او خارج شوی. و فرمود: در نماز پس از قرائت بسم الله از هر سوره‌ای بسوره دیگر میتوان برگشت مگر از سوره «اخلاص» و «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ».

و فرمود: هر کس ده مرتبه قرائت کند سوره اخلاص را هنگامیکه از منزل خود خارج میشود در حفظ خداوند است تا برگردد بمنزل. در تهذیب از ابن عباس روایت کرده گفت پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)

و آله و سلم) به امیر المؤمنین (علیه السلام) فرمود: ای علی تو مانند سوره اخلاص هستی ، هر کس یک مرتبه این سوره را قرائت کند ثلثی از قرآن را تلاوت نموده و چنانچه دو مرتبه بخواند دو ثلث قرآن را قرائت کرده و اگر سه مرتبه بخواند کل قرآن را قرائت نموده، همچنین هر کس تو را به دل دوست داشته باشد اجر و ثواب ثلث عبادت را به او بدهند و چنانچه به زبان و دل دوست بدارد تو را دو ثلث اجر و ثواب به او بدهند و اگر به زبان و دست و دل تو را دوست بدارد اجر و ثواب تمام عبادت به او کرامت کنند.

ابن بابویه از ابی بصیر روایت کرده که حضرت صادق علیه السلام فرمود: (روزی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم) باصحاب خود فرمود: «کدام یک از شما تمام مدت عمر خود را روزه میدارید و کدام یک تمام شبها را زنده داری می نمائید، سلمان فارسی عرض کرد ای رسول خدا من پیوسته روزها را روزه میدارم و شبها را بعبادت و زنده داری مشغول هستم و هر روز یک قرآن ختم میکنم بعضی از اصحاب از سخنان سلمان در غضب شدند و گفتند: ای رسول خدا این مرد فارسی می خواهد بر ما عربها فخر و مباهات کند، دروغ میگوید ما بسیاری از روزها را دیدیم روزه دار نیست و شبها می خوابد، پیغمبر اکرم در پاسخ آن فرمود: چه میگوئید شما، سلمان مانند لقمان حکیم است سؤال کنید از او تا جواب بدهد، آنوقت سلمان گفت من در هر ماه سه روز روزه میدارم و خداوند میفرماید «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْتَالِهَا». (هر کس عمل نیکی بجا آورد، ده برابر خداوند پاداش به او مرحمت می کند) و متصل میکنم ماه شعبان را به ماه رمضان به این کیفیت تمام روزها را روزه میدارم و پیغمبر اکرم فرمود: هر کس با طهارت بخوابد مانند آن است که شب زنده داری نموده، من شبها با وضوء می خوابم و هر روز سه مرتبه سوره اخلاص میخوانم آن صحابه چون این سخنان را از سلمان شنیدند گویا سنگی به دهانشان انداختند و منفعل و شرمسار شدند، دیگر سخنی نگفتند.

ابراهیم بن مهزم از کسی که از موسی بن جعفر (علیه السلام) شنیده بود روایت نموده که میفرمود: کسی که «قل هو الله احد» را مقدّم بدارد میان خود و هر جبار و ستمکاری، خدا شری او را از او منع نماید، بخواند آن را از جلوی او و از پشت سرش و از راست و چپش، پس هر گاه این کار را کرد خدا روزی کند خیر او را و منع نماید از او شر او را، از روایت دیگری استفاده می شود که خواندن این سوره به هنگام ورود به خانه روزی را فراوان می کند و فقر را دور می سازد. فضیلت این سوره بیش از آن است که در این مختصر بگنجد، آنچه نقل کردیم تنها قسمتی از آن است. احادیث بسیار دیگری نیز، در فضیلت این سوره رسیده که بیش از هر سوره و هر آیه دیگر قرآن است، زیرا معنا و معلوم این سوره، برترین معانی و معلومات می باشد.

قرآن

در اینکه چگونه سوره «اخلاص» معادل یک سوم قرآن است؟

بعضی گفته‌اند به خاطر اینکه قرآن مشتمل ب «احکام» و «عقائد» و «تاریخ» است، و این سوره بخش «عقائد» را به طور فشرده بیان می‌کند. بعضی دیگر گفته‌اند: قرآن سه بخش است «مبدأ» و «معاد» و «آنچه در میان این دو» قرار دارد، و این سوره بخش اول را شرح می‌دهد. این سخن قابل قبول است که تقریباً یک سوم قرآن پیرامون توحید بحث می‌کند و عصاره آن در سوره توحید آمده. این سخن را با حدیث دیگری در باره عظمت این سوره پایان می‌دهیم: از امام علی بن الحسین «علیه السلام» در باره سوره توحید سؤال کردند، فرمود: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ عَلِمَ أَنَّهُ يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ أَقْوَامٌ مُتَعَمِّقُونَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَ الْآيَاتِ مِنْ سُورَةِ الْحَدِيدِ إِلَى قَوْلِهِ... وَ هُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ» فَمَنْ رَأَى ذَلِكَ فَقَدْ هَلَكَ.

(خداوند متعال می‌دانست که در آخر الزمان اقوامی می‌آیند که در مسائل تعمق و دقت می‌کنند، لذا سوره قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ و آیات آغاز سوره حدید، تا عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ را (پیرامون مباحث توحید و خداشناسی) نازل فرمود، هر کس بیش از آن را طلب کند هلاک می‌شود)

